

Complexnummer: 518068

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Bedevaartkapellen (8x).

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

518069, 518070

Woonplaats

Handel

Gemeente

Gemert-Bakel

Provincie

Noord-Brabant

Hoofdadres van hoofdobject

Handelseweg 80, 5423 SC Handel

Complexomschrijving

Inleiding

Het complex omvat een reeks BEDEVAARTKAPELLEN, aan de Handelseweg tussen Gemert en Handel en een grotere kapel, de zgn. Ossenkapel. De kapellen zijn tot stand gekomen in opdracht van Van de Laarschot, rector van de Handelse kapel. Ze zijn gebouwd tussen 1888 en 1891 in neo-gotische stijl met beeldhouwwerk van A. Lenaerts. De kapellen zijn hersteld in 1992, daarbij is voor elke nis een glasplaat in metalen kozijn aangebracht.

Op de plaats van deze kapellen hebben vanouds bedevaartskapellen gestaan, De huidige "keskes" hebben zeventiende-eeuwse voorgangers gehad. Eén van die zeventiende-eeuwse kapellen is aan het begin van de Handelseweg/Lodderdijk bewaard gebleven.

Omschrijving

De kapellen liggen aan de doorgaande weg naar Handel op regelmatige afstand van elkaar en fungeren als haltes in een processie. In zeven kleine kapellen, de zogenaamde keskes worden de zeven smarten van Maria uitgebeeld, de kapel het dichtst bij Gemert bevat een reliëf van Maria als Moeder van Smarten. De kapellen zijn uitgevoerd in baksteen. Het beeldhouwwerk bestaat uit Franse kalkzandsteen (St. Jovresteen met uitzondering van de kruisafname welke in Savonièresteen is uitgevoerd). Op natuursteen plaquettes zijn opschriften aangebracht die de titel en het nummer van de betreffende smart aangeven. In een enkel geval is daar een naam, mogelijk van een schenker, aan toegevoegd.

Halverwege deze reeks is een grotere kapel, de Ossenkapel, gebouwd.

Waardering

Het geheel is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische waarde als nadrukkelijke uitdrukking van het geestelijk leven, met name door de relatie met de eeuwenoude Mariabedevaart Handel en de wijze waarop deze relatie zich door de aanwezigheid van de bedeweg in het landschap manifesteert. Het heeft in samenhang met Handel als bedevaartplaats ensemblewaarde. Het geheel is gaaf bewaard gebleven en is in zijn totaliteit uiterst zeldzaam.

Monumentnummer*: 518069

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 9 oktober 2001
Kadaster deel/nr: 82792/110

Complexnummer

518068

Complexnaam

Bedevaartkapellen (8x).

Woonplaats*

Handel

Gemeente*

Gemert-Bakel

Provincie*

Noord-Brabant

Straat*

Handelseweg

Nr*

80

Toev.*

Postcode*

5423 SC

Woonplaats*

Handel

Situering

Locatie

Kadastrale gemeente*

Gemert

Sectie*

B

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

2262

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

OssenKAPEL. Gebouwd in 1890 in opdracht van Verhoeven (Veghel) naar een ontwerp van architect J. Heijkants (Erp) met beeldhouwwerk van A. Lenaerts (Roermond). De sculptuur uit 1890-91 werd in 1907 gepolychromeerd door M. van Bokhoven.

De kapel ligt aan de doorgaande weg tussen Gemert en Handel en is gebouwd ter nagedachtenis aan de legende met betrekking tot het ontstaan van een kapel en daarmee de nederzetting Handel.

Omschrijving

Bakstenen kapel op een rechthoekige plattegrond, één travee breed, twee traveeën diep onder een zadeldak gedekt met leien.

De kapel heeft een iets uitstekende natuurstenen plint. De zijgevels zijn voorzien van steunberen, éénmaal versneden met natuurstenen afzaten. Onder de goot is een tandlijst aangebracht. De topgevel heeft een natuurstenen afdekrand, bekroond door een kruis.

Aan de voorzijde is een spitsboogopening aangebracht, afgesloten door een smeedijzeren hek. Aan weerszijden van deze opening en in de zijgevel zijn lancetvensters zichtbaar.

De kapel wordt overwelfd door kruisribgewelven, uitgevoerd in gele baksteen, ribben en gordelbogen bestaan uit

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

rode baksteen. De bogen zijn voorzien van natuurstenen consoles en sluitstenen.

Het interieur heeft een rode plavuizenvloer en wit gestucte wanden. De raamomlijstingen zijn in schoon metselwerk uitgevoerd, de baksteen heeft afgeschuinde kanten. Tegen de achterwand is een altaar met zandstenen (St. Jovresteen) retabel geplaatst. Het retabel is spitsboogvormig met een vierpas in de top, daaronder in een dubbele spitsboognis zijn gepolychromeerde reliëfs van de hand van Lenaerts aangebracht. Hierin wordt de legende met betrekking tot het ontstaan van Handel verbeeld. In één voorstelling is de schaapherder met Mariabeeldje in een boom afgebeeld, in de andere voorstelling zijn de ossen met kar met bouwmaterialen zichtbaar. Opschriften (bijbelcitaties) daaronder luiden: DIE MIJ GEVONDEN HEEFT, ZAL LEVEN VINDEN/EN HET VERWERVEN VAN DE HEER en ALS DE HEER HET HUIS NIET BOUWT DAN ARBEIDEN DE BOUWLIEDEN DAARVAN TE VERGEEFS.

De kapel ligt iets van de weg af, in een beboste omgeving. Een met klinkers bestraat pad loopt er naar toe. Rondom de kapel is een plantsoen met diverse struiken aangelegd, onder andere rododendron. Aan de voorzijde is een beukenhaag geplant.

Waardering

Het geheel is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische waarde als nadrukkelijke uitdrukking van het geestelijk leven, met name door de relatie met de eeuwenoude Mariabedevaart Handel en de wijze waarop deze relatie zich door de aanwezigheid van de bedeweg in het landschap manifesteert. Het heeft architectuurhistorische waarde voor de geschiedenis van de kerkelijke beeldhouwkunst. De kapellenreeks is in samenhang met Handel als bedevaartplaats ensemble waarde. Het geheel is gaaf bewaard gebleven en is in zijn totaliteit uiterst zeldzaam.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kapel (F)

Functie

Bedevaartkapel

Monumentnummer*: 518070

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 9 oktober 2001
Kadaster deel/nr: 82791/123

Complexnummer

518068

Complexnaam

Bedevaartkapellen (8x).

Woonplaats*

Handel

Gemeente*

Gemert-Bakel

Provincie*

Noord-Brabant

Locatiennaam

Locatieomschrijving

i.h. verlengde v.d. weg

Kadastrale gemeente*

Gemert

Sectie*

O

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

866

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

Reeks BEDEVAARTKAPELLEN, aan de Handelseweg tussen Gemert en Handel. De kapellen zijn tot stand gekomen in opdracht van Van de Laarschot, rector van de Handelse kapel. Ze zijn gebouwd tussen 1888 en 1891 in neogotische stijl met beeldhouwwerk van A. Lenaerts. De kapellen zijn hersteld in 1992.

Omschrijving

Elke kapel heeft een bakstenen opbouw op vierkante plattegrond met een iets vooruitstekende plint en hardstenen geprofileerde waterlijst.

Bekroond door een hardstenen topgeveltje met kruis en zadeldak.

In een ondiepe spitsboognis, boven de waterlijst, is een kunststenen, wit geverfd reliëf aangebracht. Onder de waterlijst is op een hardstenen plaquette, verdiept in het metselwerk het symbool IHTS en het opschrift: GIJ ALLEN DIE VOORBIJ GAAT/OVER DEN WEG LET OP EN ZIET/OF ER EENE SMART IS GELIJK/MIJNE SMART. JER. THREN. 1.12/J.D. VAN DEN BERG. Daarboven is een afbeelding van Maria met zeven maal doorboord hart zichtbaar.

In het verlengde van de weg liggen achtereenvolgens nog zeven kapellen.

Kapel als voorgaande, met het opschrift: I/DE VOORZEGGING/VAN SIMEON. In de nis is een voorstelling van Simeon met het Christuskind, knielende figuren en Jozef en Maria in een kerkinterieur geplaatst.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Kapel, als voorgaande, met het opschrift: II/VLUCHT NAAR EGYPTE. In de nis is een voorstelling van Jozef met Maria en het Christuskind op een ezel, in een exotisch landschap, geplaatst.

Kapel, als voorgaande, met het opschrift: III/HET VERLIES VAN JEZUS/JAC.

RAYM.. In de nis een voorstelling van een aantal figuren in een tempel waarvan er één een boek heeft.

Kapel, als voorgaande, met het opschrift: IV/DE ONTMOETING VAN JEZUS/W.Pr.FZ. In de nis een voorstelling van Jezus met het kruis op zijn schouders ontmoet Maria.

Kapel, als voorgaande, met het opschrift: V/DE DOOD VAN JEZUS

Kapel, als voorgaande, met het opschrift VI/DE AFDOENING VAN HET KRUIS. In de nis is een voorstelling van twee figuren die het lichaam van Christus vasthouden en daarachter twee staande figuren aangebracht, tegen de achtergrond zijn kruis en ladder zichtbaar.

Kapel, als voorgaande, met het opschrift: VII/BEGRAFENIS VAN JEZUS. In de nis is een voorstelling van drie figuren met het lichaam van Christus in doeken tegen een achtergrond van de grot aangebracht.

Waardering

Het geheel is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische waarde als nadrukkelijke uitdrukking van het geestelijk leven, met name door de relatie met de eeuwenoude Mariabedevoort Handel en de wijze waarop deze relatie zich door de aanwezigheid van de bedeweg in het landschap manifesteert. Het heeft architectuurhistorische waarde voor de geschiedenis van de kerkelijke beeldhouwkunst. De kapellenreeks is in samenhang met Handel als bedevaartplaats ensemble waarde. Het geheel is gaaf bewaard gebleven en is in zijn totaliteit uiterst zeldzaam.

Hoofdcategorie

Religieuze gebouwen

Subcategorie

Kapel (F)

Functie

Kapel(F1)